

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

MARDİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2023 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Kasım 2024

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00

www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr

İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1.	KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ.....	1
2.	KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU.....	8
3.	SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	8
4.	DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	8
5.	İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	9
6.	DENETİM GÖRÜŞÜ.....	10
7.	DENETİM BULGULARI.....	10
8.	EKLER.....	39

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 2023 Yılı Ödenekleri ile Bütçe Giderleri Tablosu.....	4
Tablo 2: 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu	5
Tablo 3: 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu.....	5
Tablo 4: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri.....	5
Tablo 5: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri.....	6
Tablo 6: Tahsil Edilen Ancak İlgili Belediyelere Aktarılmayan Çevre Temizlik Vergisi.....	15
Tablo 7: Borç Stoku Hesabı Tablosu	19
Tablo 8: Sözleşmesi Olmayan Abone Sayıları Tablosu.....	20
Tablo 9: Hesaplanan Birim Maliyet ile Su Satış Tarifesi Oranı Tablosu.....	22
Tablo 10: Kimyasal Oksijen İhtiyacı Değerlerinin Yıllara Göre Değişim Tablosu.....	26
Tablo 11: Organize Sanayi Atıksuyu Numune Analiz Sonuçları Tablosu.....	27
Tablo 12: MARSU Genel Müdürlüğü Su kayıpları Tablosu	31
Tablo 13: Daimi işçilerin izin bilgileri tablosu	35

KISALTMALAR

TL	: Türk Lirası
MARSU Müdürlüğü	: Mardin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
A.Ş.	: Anonim Şirket
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
OSBM	: Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü
KOİ	: Kimyasal Oksijen İhtiyacı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
SCADA	: Gözetleyici Kontrol ve Veri Toplama Sistemi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Yeni Birim Fiyatların Tespitinde Yerel Rayiçlerin Ticaret ve/veya Sanayi Odasına Onaylatılmaması
2. Endüstriyel Atıksu Üreten İşletmelerin Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı Olmaksızın Faaliyette Bulunması ve Kirlilik Önlem Payının Hesaplanmaması
3. İdarece Tahsil Edilen Çevre Temizlik Vergisine İlişkin Payların Büyükşehir Belediyesine ve İlçe Belediyelerine Aktarılmaması
4. Taşınmazlara İlişkin Kayıt ve Değer Tespit İşlemlerinin Tamamlanmaması
5. Borçlanma Sınırının Aşılması
6. Sözleşmesi Olmayan Bazı Abonelerin Alacak Takibinin Yapılmaması
7. Su Tarifesinin Belirlenmesinde Doğru Maliyet Hesabının Yapılmaması ve Su Tarifelerinin Maliyetinin Altında Belirlenmesi
8. Organize Sanayi Bölgesi Atıksularının Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Ana Kollektör Hattına Deşarj Edilmesi
9. Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısında Eksikliklerin Bulunması
10. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından Sondaj İzni Verilen Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarına İlişkin Denetimlerin Yapılmaması
11. Su Kaynaklarının Daha Etkin Kullanımı İçin Öngörülen Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi
12. Kamulaştırmasız El Atma İşlemi Nedeniyle Dava Konusu Olan Taşınmazlara İlişkin Mahkeme Kararları Neticesinde İdarenin Mülkiyetine Geçen Taşınmazların Tescil İşlemlerinin Yapılmaması

13. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

14. MARSU Hizmet Sınırları İçerisinde Bulunan Bazı Mahallelerde İçmesuyu ve Atıksu Aboneliklerinin Bulunmaması

15. İşyeri Su Aboneliklerinin Hatalı Tarifeden Ücretlendirilmesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Mardin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MARSU), Bakanlar Kurulunun 13/03/2014 tarih ve 2014/6072 sayılı kararı ile kurulmuştur. MARSU Genel Müdürlüğü, Mardin Büyükşehir Belediyesine bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluştur.

Bakanlar Kurulu kararının yayımlandığı tarihten sonra çalışmalarına başlayan Genel Müdürlük, 20/05/2014 tarihi itibarıyla teşkilatlanmasını tamamlayarak hizmete başlamıştır.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hizmet sınırları, il mülki sınırlarına genişletilmiştir. Mardin Büyükşehir Belediyesinin il mülki sınırları içerisinde bulunan tüm ilçe ve mahalleler MARSU Genel Müdürlüğünün hizmet alanı kapsamındadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde mahalli idare; yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idare olarak tanımlanmıştır. Buna göre MARSU da bağlı idare olarak mahalli idare olup 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 5'inci maddesinde yer alan; *"Bu Kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır."* hükmü gereğince MARSU faaliyetlerini 2560 sayılı Kanun'da belirtilen esaslar dahilinde yürütmektedir.

Genel Müdürlüğün görev, yetki ve sorumlulukları 2560 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; ana başlıklar itibarıyla Genel Müdürlüğün yetki, görev ve sorumlulukları şunlardır:

İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve

onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesisi kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon idaresinin hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmektir.

Diğer yandan, mahalli idarelerin görev ve sorumluluklarının takibinde İçişleri Bakanlığı ile birlikte Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Mahalli idarelerin; denetim ve soruşturma faaliyetleri İçişleri Bakanlığının, bu idarelerin iş ve işlemlerine dair mevzuatla verilen görevlerin ve hizmetlerin, takibi gibi faaliyetler ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün) yetkisindedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

2560 sayılı Kanun'da su ve kanalizasyon idarelerinin organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetçiler ve Genel Müdürlük olarak sayılmıştır.

Bahsi geçen Kanun'un 4'üncü maddesine göre Mardin Büyükşehir Belediye Meclisi, MARSU Genel Kurulu olarak görevli ve yetkilidir. Ayrıca Genel Kurul, Mardin Büyükşehir Belediye Başkanının görüşülmesini önerdiği işleri görüşüp karara bağlar.

Yönetim Kurulu, bir başkanla beş üyeden oluşur. Büyükşehir Belediye Başkanı Yönetim Kurulunun başkanıdır. Belediye Başkanının bulunmaması halinde, Genel Müdür Yönetim Kuruluna başkanlık eder. Genel Müdür ile genel müdür yardımcılarında hizmette en eski olanı, hizmette eşitlik halinde yaşlı bulunan Yönetim Kurulunun tabii üyesidirler. Yönetim Kurulunun diğer üç üyesi Büyükşehir Belediye Başkanının teklifi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanının onayı ile atanır.

Daire başkanları, teftiş ve kontrol kurulu başkanı ve 1'inci hukuk müşaviri genel müdürün teklifi, yönetim kurulunun kararı ve büyükşehir belediye başkanının onayı ile müdürler, teknik elemanlar, avukatlar, müfettişler, daire başkan yardımcısı ve doktorlar genel müdürün teklifi üzerine yönetim kurulu kararı ile Su ve Kanalizasyon İdaresinin diğer personeli genel müdür tarafından atanmaktadır.

MARSU Genel Müdürlüğü personeline ilişkin bir diğer düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49'uncu maddesinde yer almaktadır. Buna göre norm kadro ilke ve standartları Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken kararlaştırılır ve kurum norm kadroları bu ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirlenir.

MARSU Genel Müdürlüğünde çalışan memurlar 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olup sözleşmeli personel ise 657 sayılı Kanunu'nun 4/B maddesi ile 5393 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesine göre çalıştırılmaktadır. İşçiler 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına ve 696 sayılı KHK kapsamında çalıştırılanlar da 696 sayılı KHK ile 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına tabi olup tüm personelin sosyal güvenlik işlemleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca gerçekleştirilmektedir.

MARSU hizmetlerinin yerine getirilmesinde memur, sözleşmeli personel ve işçiler çalıştırılmaktadır. Buna göre 2023 yılı sonu itibarı ile 96 memur, 82 sözleşmeli personel, 81 kadrolu işçi olmak üzere toplam 259 personel bulunmaktadır. Ayrıca, 696 Sayılı Kararname uyarınca çalıştırılan 441 işçi personel vardır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 4'üncü maddesinde mahalli idare; yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve

idare olarak tanımlanmıştır. Buna göre Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MARSU) bağlı idare olarak Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulduğundan bir mahalli idare olup 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

5018 sayılı Kanun'un 12'nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış olup mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır.

Mahalli idareler bütçe işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer alan bütçe ilkeleri doğrultusunda, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirmektedir. Kurumun 2023 Yılı Ödenekleri ile Bütçe Giderleri Tablosu tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2023 Yılı Ödenekleri ile Bütçe Giderleri Tablosu

E-Kod 1	Giderin Türü	Geçen Yılandan Devreden Ödenek (TL)	Bütçe İle Verilen Ödenek (TL)	Ek Ödenek (TL)	Eklenen / Düşülen Ödenek (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Ertesi Yıla Devreden Ödenek (TL)
01	Personel Giderleri	0,00	56.760.000	0,00	70.090.000	126.850.000	99.994.946,85	26.855.053,15	0,00
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	0,00	8.702.000	0,00	9.250.000	17.952.000	12.931.061,05	5.020.938,95	0,00
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	5.262.105	700.515.511	0,00	50.890.500	756.668.116	597.947.812,78	158.720.303,22	0,00
04	Faiz Giderleri	0,00	2.401.005	0,00	-100.000	2.301.005	2.021.140,98	279.864,02	0,00
05	Cari Transferler	0,00	4.000.000	0,00	1.685.000	5.685.000	4.756.858,25	928.141,75	0,00
06	Sermaye Giderleri	34.393.151	402.375.005	10.371.021,50	-121.450.000	325.689.177,50	119.002.985,19	206.686.192,31	0,00
07	Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
08	Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09	Yedek Ödenek	0,00	25.246.479	0,00	-10.365.500	14.880.979	0,00	14.880.979,00	0,00
Toplam		39.655.256	1.200.000.000	10.371.021,50	0,00	1.250.026.277,50	836.654.805,10	413.371.472,40	0,00

MARSU'nun 2023 mali yılı bütçesi ile 1.200.000.000,00 TL ödenek öngörülmüştür. Yıl içinde ek bütçe ile eklene-düşülen ödenek sonrası toplam ödenek 1.250.026.277,50 TL olmuştur. Yıl içinde 836.654.805,10 TL bütçe gideri yapılmış, 413.371.472,40 TL ödenek iptal edilmiştir.

MARSU'nun 2023 yılı Bütçesi "(A) Ödenek Cetvelinde" 1.200.000.000,00 TL ödenek, "(B) Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırılması" cetvelinde ise 480.000.000,00 TL gelir tahmini öngörülmüş olup gider bütçesindeki ödenek toplamı ile gelir bütçesinde tahmin edilen gelir toplamı arasındaki fark, Finansmanın Ekonomik Sınıflandırılması Cetvelindeki borçlanma ile gösterilen 720.000.000,00 TL ile giderilmiş olup bütçe dengeliği sağlanmıştır.

Kurumun 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	298.135.000,00	260.471.589,32	2.173.575,62	258.298.013,70	86,64
04- Alınan Bağış ve Yardımlar	0,00	13.329.056,75	0,00	13.329.056,75	0,00
05- Diğer Gelirler	181.865.000,00	268.671.069,32	98.573,98	268.572.495,34	147,68
06- Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0
08-Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	0
09- Red ve İadeler	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Toplam	480.000.000,00	542.471.715,39	2.272.149,60	540.199.565,79	112,54

Su satış gelirlerinin beklenenin altında olmasından dolayı 03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri % 86,64, 05- Diğer Gelirler %147,68 oranında gerçekleşmiştir. Buna göre 2023 yılında ki toplam net bütçe geliri ise % 112,54 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Kurumun 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu tutarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe Toplam Ödeneği (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	126.850.000,00	99.994.946,85	78,83
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	17.952.000,00	12.931.061,05	72,03
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	756.668.116,00	597.947.812,78	79,02
04- Faiz Gideri	2.301.005,00	2.021.140,98	87,84
05- Cari Transferler	5.685.000,00	4.756.858,25	83,67
06- Sermaye Giderleri	325.689.177,50	119.002.985,19	36,54
07- Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
08- Borç Verme	0,00	0,00	0,00
09- Yedek Ödenekler	14.880.979,00	0,00	0,00
Toplam	1.250.026.277,50	836.654.805,10	66,93

Buna göre 2023 yılında bütçe giderleri ortalama % 66,93 seviyesinde beklenenin altında gerçekleşmiştir.

Kurumun 2023 Yılı Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2021 Yılı (TL)	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2022-2021 Değişim Oranı	2023-2022 Değişim Oranı (%)
------------------------	----------------	----------------	----------------	-------------------------	-----------------------------

Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	111.201.134,86	132.490.297,34	260.471.589,32	19,14	96,60
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	960.000,00	6.628.978,50	13.329.056,75	590,52	101,07
Diğer Gelirler	74.746.003,29	141.324.300,29	268.671.069,32	89,07	90,11
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	186.907.138,15	280.443.576,13	542.471.715,39	50,04	93,43
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	1.711.282,23	1.059.970,40	2.272.149,60	-38,06	114,36
Net Toplam	185.195.855,92	279.383.605,73	540.199.565,79	50,86	93,35

Tablodaki veriler dikkate alındığında, 2023 yılında gelirler bir önceki yıla göre 260.815.960,06 TL'lik (%93,35) artış göstermiştir. Bu çerçevede; Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri gelirlerinde 127.981.291,98 TL (%96,60) ve Diğer Gelirlerde 127.346.769,03 TL (%90,11) tutarlarındaki artışlar toplam artış üzerinde belirleyici olmuştur. Alınan Bağış ve Yardım İle Özel Gelirlerdeki %101,07 oranındaki artış ise Mardin Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından devam eden yatırımlar için şartlı bağış olarak verilmiştir.

Kurumun 2023 Yılı Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2021 Yılı (TL)	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2022-2021 Değişim Oranı (%)	2023-2022 Değişim Oranı (%)
Personel Giderleri	27.129.370,95	41.854.119,77	99.994.946,85	54,28	138,91
SGK Devlet Prim Giderleri	4.623.382,98	6.621.140,69	12.931.061,05	43,21	95,30
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	160.132.395,51	439.299.977,96	597.947.812,78	174,34	36,11
Faiz Giderleri	7.400.319,00	1.380.443,65	2.021.140,98	-81,35	46,41
Cari Transferler	596.363,62	2.271.291,94	4.756.858,25	280,86	109,43
Sermaye Giderleri	20.363.187,20	131.740.357,92	119.002.985,19	546,95	-9,67
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	220.245.019,26	623.167.331,93	836.654.805,10	182,94	34,26

MARSU'nun bütçe giderleri toplamı 2023 yılında 2022 yılına göre 213.487.473,17 TL (%34,26) artmıştır. Gider kalemleri incelendiğinde; 2023 yılında personel giderlerinin 58.140.827,08 TL (%138,91), sosyal güvenlik kurumlarına devlet prim giderlerinin 6.309.920,36 TL (%95,30), mal ve hizmet alım giderlerinin 158.647.834,82 TL (%36,11), faiz giderlerinin 640.697,33 TL (%46,41) ve cari transferlerin 2.485.566,31 TL (%109,43) arttığı görülmektedir. Bütçe Giderlerinin 3 yıllık seyri incelendiğinde Tablo 6'da da görüleceği üzere sermaye giderlerinde 12.737.372,73 TL'lik (%9,67) azalış olmuştur.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın MARSU'nun faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2023 yılı Faaliyet Gideri 783.561.650,23 TL, Faaliyet Geliri 579.741.545,15 TL olup Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu ise 203.820.105,08 TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi' nin (MARSU) muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesap planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 46'ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibarıyla belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili Bakanlıklarca hazırlanmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim

hesabı icmal cetveli.

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm

faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "*Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri*" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlemiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmış ve personele duyurulmuştur ancak yetkiler açısından eksiklikler vardır. İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde bunları farklı kişiler arasında dağıtılarak

“görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcuttur.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı mevcuttur ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygundur.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mardin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MARSU) 2023 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Yeni Birim Fiyatların Tespitinde Yerel Rayiçlerin Ticaret ve/veya Sanayi Odasına Onaylatılmaması

Kamu İdaresi tarafından gerçekleştirilen yapım işlerine ilişkin yeni fiyat tespitlerinde kullanılan yerel rayiçlerin Ticaret ve/veya Sanayi Odasına onaylatılmadan kullanıldığı görülmüştür.

Yapım işlerinin devamı sırasında meydana gelen iş artışları ve bunların bedellerinin belirlenmesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin ekinde yer alan Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde yapılmıştır. Anılan Şartname'nin "Sözleşmede Bulunmayan İşlerin Fiyatının Tespiti" başlıklı 22'nci maddesinin üçüncü fıkrasında;

"İş kalemi veya iş grubunun niteliğine uygun olarak yukarıdaki analizlere, kaynakların verimli kullanılması gözetilerek aşağıdaki rayiçlerden biri, birkaçı veya tamamı uygulanabilir:

- a) Varsa yüklenicinin teklifinin ekinde idareye verdiği teklif rayiçler
- b) İdarede veya diğer idarelerde mevcut rayiçler
- c) İhaleyi yapan idarenin daha önce gerçekleştirdiği ve ihale konusu işe benzer nitelikteki yapım işlerinin sözleşmelerinde ortaya çıkan fiyatlar
- ç) İdarece kabul edilmek şartıyla, ticaret ve/veya sanayi odasınca onaylanmış uygulama ayına ait yerel rayiçleri" denilmektedir.

Yukarıda yer verilen Şartname hükümlerine göre rayiçlerin kullanılmasında bir öncelik sıralaması bulunmamakla birlikte kaynakların verimli kullanılması sonucunu sağlayacak şekilde herhangi bir rayicin kullanılabilmesi anlaşılmaktadır.

Anılan Şartname'nin 22'nci maddesinin (ç) bendi hükmüne göre ticaret ve/veya sanayi odasınca rayicin onay işlemi yeni birim fiyatın bir geçerlilik şartı olup ticaret veya sanayi odasınca onaylanmamış rayiçlerin kullanılma imkanı bulunmamaktadır. Zira ilgili odalarca yapılacak onay işlemi, rayicin yer ve zaman itibarıyla piyasa değerlerini yansıttığını vurgulayan bir işlem olduğu gibi belirlenen rayicin yeni birim fiyata dayanak teşkil etmesi açısından geçerlilik şartı olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda Kamu İdaresi tarafından Şartname'nin 22'nci maddesinin (ç) bendine göre rayiçlerin belirlenmesi yoluna gidilmesi durumunda, Şartname hükmü doğrultusunda yapılan piyasa araştırması neticesinde ortaya çıkan rayiçlerin ilgili odalara onaylatılarak kullanılması mevzuatın amir hükmüdür.

Diğer taraftan ilgili bentte “idarece kabul edilmek şartı” yer aldığından, ilgili odalarca verilen her rayicin gerçek piyasa değerlerini yansıttığının kabul edilmemesi; uygulanan rayicin doğruluğu konusunda gerekli tahkik, inceleme ve karşılaştırmanın idarece yapılması ve bu konudaki sorumluluğun idareye ait olduğu hususunun da gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, yapım işlerinde kullanılan rayiçlerin ticaret ve/veya sanayi odası onaylı olmadığı görülmüştür. Bu durum, yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca söz konusu Şartname'nin öngördüğü şekliyle onay mekanizmasının işletilmemesi durumunda, piyasa rayiçlerinin üzerinde fiyat tespit edilmesi riski meydana gelmektedir.

Kamu idaresi cevabında; her ne kadar İdare tarafından yalnızca resmi pozların kullanıldığı ifade edilmiş olsada; Genel Müdürlük onayıyla yürürlüğe giren yeni birim fiyat tespit tutanaklarında özel pozların yer aldığı ve bu pozlara ilişkin rayiçlerin tespitinde mevzuatta öngörülen düzenlemelere riayet edilmediği anlaşılmaktadır.

Bu itibarla yapım işlerinde yeni birim fiyatların belirlenmesi sırasında kullanılan yerel rayiçlerin ilgili ticaret ve/veya sanayi odasına onaylatılması gerekmektedir.

BULGU 2: Endüstriyel Atıksu Üreten İşletmelerin Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı Olmaksızın Faaliyette Bulunması ve Kirlilik Önlem Payının Hesaplanmaması

Mardin ili sınırlarında endüstriyel atıksu üreten işletmelerce alınması gereken Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı almaksızın, endüstriyel atıksu üreten işletmelerin faaliyette bulunduğu ve kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olan endüstri kuruluşlarından Kirlilik Önlem Payı alınması için yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği'nin 2'nci maddesinde; Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı, Mardin Su Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen ve endüstriyel atıksuların kanalizasyon şebekesine bağlanma ve/veya boşaltılma koşullarını belirleyen belge; Kirlilik Önlem Payı ise atıksulardaki kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olan endüstri kuruluşlarının ödemek zorunda oldukları meblağ şeklinde tanımlanmıştır.

Anılan Yönetmelik'in “Endüstriyel Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine ve Alıcı Ortama Deşarj Koşullarını” düzenleyen IV'üncü bölümünün “Şebeke/Kuyusuyu Abonesi Durum Tespit Esasları” başlıklı 10'uncu maddesinde; Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel

Müdürlüğü sorumluluk alanı içerisinde bulunan kurulu her endüstri atıksu kaynağında, en az iki teknik elemanı tarafından durum tespit çalışmaları yaptırılacağı, anılan endüstrinin; isim, üretim, hammadde, su, atıksu, kanal durumu ve arıtma önlemleri ve benzeri açılardan inceleneceği ve sonucunda bir rapor tanzim edileceği düzenlenmiştir.

İnceleme sonucunda işyerinden endüstriyel nitelikte atıksu kaynaklandığı tespit edilirse, söz konusu işyerinin atıksu aboneliği yapılması işlemlerine başlanılmalı ve dâhil olduğu endüstri kategorisi Çevre Kanunu Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde verilen sınıflandırmalar çerçevesinde tespit edilmelidir.

Sınıflandırma işleminden sonra işyerinde yapılan tespitler veya literatür bilgileri ile atıksularının kirliticiliği belirlenmeli, atıksu niteliklerinin belirlenmesini takiben işyerinin deşarj kısıtlamaları, kanalizasyona deşarj durumuna göre tespit edilmeli, atıksuyun kirliticilik nitelikleri birlikte değerlendirilerek o işyeri için esas alınacak kirlitici parametre ve kirlilik katsayısı belirlenmelidir.

Yukarıdaki tespitlerden sonra firma atıksu aboneliği olarak kaydedilerek, kirlilik önlem payı tahakkuku işlemlerine başlanmalıdır. Akabinde, Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı düzenlenmekte ve ilgili Yönetmelik'te belirtilen iş ve işlemlerim yürütülmesine devam edilmelidir.

Anılan Yönetmelik'in "Kirlilik Önlem Payı" başlıklı 23'üncü maddesinde; endüstriyel nitelikte atıksu kaynağı olan her kuruluşun buldukları mahalde kanalizasyon şebekesi olsun ya da olmasın, atıksularındaki kirlitici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerindeki değerlerde olduğu sürece Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından saptanan oranlar dahilinde Kirlilik Önlem Payı ödemek zorunda olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı üzere endüstriyel atıksu üreten işletmelerin atıksuları alıcı ortama deşarj koşullarını belirleyen bağlantı kontrol ruhsatı alması gerektiği ve kirlitici parametre değerlerini aşan kısım için Kirlilik Önlem Payı bedeli ödeneceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede il sınırları içerisinde faaliyet gösteren Endüstriyel Atıksu Üreten İşletmelerin kahir ekseriyetinin kalite kontrol ruhsatına sahip olmadığı başta Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren endüstriyel kuruluşları olmak üzere, oto yıkama merkezleri, halı yıkama merkezleri, akaryakıt istasyonları gibi daha birçok işletmenin bu belgeyi almadan faaliyette bulunduğu ve Kirlilik Önlem Payı bedeliyle ilgili işlemler yapılmaya başlandığı işlemlerin başlangıç aşamasında olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda bir kısım işlem tesis etmiş bir kısım işlemin tesis edilmesi için ise çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, Mardin ili sınırlarında faaliyet gösteren endüstriyel atıksu üreticilerinin belirlenerek bağlantı kalite kontrol ruhsatı verilmesi ve kirletici parametre değerlerini aşan atıksu üreticilerinden Kirlilik Önlem Payı bedeli alınması gerekmektedir.

BULGU 3: İdarece Tahsil Edilen Çevre Temizlik Vergisine İlişkin Payların Büyükşehir Belediyesine ve İlçe Belediyelerine Aktarılmaması

Su ve Kanalizasyon İdaresi' nin (MARSU) konutlardan tahsil ettiği çevre temizlik vergisini mevzuatı gereği büyükşehir belediyesine ve ilçe belediyelere aktarılması gereken paylarının gönderilmediği görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun "Çevre temizlik vergisi" başlıklı mükerrer 44'üncü maddesinde;

"Su ve kanalizasyon idareleri büyükşehir dahilindeki her ilçe veya ilk kademe belediyesinin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan konutlara ilişkin olarak tahsil ettiği çevre temizlik vergisi ile bu verginin süresinde ödenmemesi nedeniyle tahsil ettiği gecikme zammının yüzde seksenini tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar bir bildirim ile ilgili belediyeye bildirerek aynı süre içinde öder.

Tahsil edilen vergi ve gecikme zammının yüzde yirmisini ise münhasıran çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere büyükşehir belediyesinin hesabına tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar aktarır. Büyükşehir belediye sınırları içinde bulunan belediyelerin kendileri tarafından tahsil edilen çevre temizlik vergisinin yüzde yirmisi aynı esaslar çerçevesinde büyükşehir belediyelerine aktarılır.

Tahsil ettiği vergiyi ya da gecikme zammını süresi içinde ilgili belediyeye yatırmayan idarelerden, bu tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edilir." denilmektedir.

Diğer yandan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 23'üncü maddesinde; büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşları ile ilçe belediyeleri, tahsil ettikleri vergiler ve benzeri malî yükümlülüklerden birbirlerine ödemeleri gereken paylar ile su, atık su ve doğalgaz bedellerini zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediye veya bağlı kuruluşun talebi üzerine söz konusu tutarın, İller Bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi

gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılacağı; gecikmeden kaynaklanacak faiz ve benzeri her türlü zararın tazmininden, ilgili ilçe belediye başkanı ve saymanın şahsen sorumlu olacağı, ilçe ve ilk kademe belediyeleri hesabına yapılacak her türlü aktarmaları zamanında yapmayan büyükşehir belediye başkanı, bağlı kuruluş genel müdürleri ve saymanları hakkında da aynı hükmün uygulanacağı belirtilmektedir.

Tablo 6: Tahsil Edilen Ancak İlgili Belediyelere Aktarılmayan Çevre Temizlik Vergisi

31.12.2023 Tarihi İtibariyle Çevre Temizlik Vergisi Borcu		
Sıra No	İdare Adı	Çevre Temizlik Vergisi Tutarı (TL)
1	Mardin Büyükşehir Belediyesi	3.433.986,99
2	Artuklu Belediyesi	17.658.983,68
3	Midyat Belediyesi	7.923.720,31
4	Kızıltepe Belediyesi	5.626.549,02
5	Nusaybin Belediyesi	5.397.316,86
6	Mazıdağı Belediyesi	848.460,50
7	Derik Belediyesi	233.196,83
8	Savur Belediyesi	457.928,29
9	Dargeçit Belediyesi	861.584,13
10	Ömerli Belediyesi	689.937,81
11	Yeşilli Belediyesi	273.830,60
TOPLAM		43.405.495,02

Yapılan incelemede ayrıntısı yukarıdaki tabloda gösterildiği üzere, MARSU'nun 31.12.2023 tarihi itibariyle, belediyelere toplam 43.405.495,02 TL tutarında çevre temizlik vergisi borcunun olduğu ve 2022 yılına göre %66,5 oranında arttığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis ettirileceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak yukarıda belirtilen mevzuat gereğince Kamu idaresince tahsili gerçekleştirilen çevre temizlik vergisinin ilgili kurumlara süresinde bildirmesi ve ödemesinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınmazlara İlişkin Kayıt ve Değer Tespit İşlemlerinin Tamamlanmaması

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanması gereken taşınmaz kayıt formlarının ve icmal cetvellerinin düzenlenmediği ve MARSU adına tapuda kayıtlı taşınmazların değerlendirme çalışmalarının tamamlanmadığı

görülmüştür.

Taşınmazların yönetimi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 44, 45, 47 ve 60'ncü maddelerinde düzenlenmiştir. 5018 sayılı Kanun kapsamında olan kurum ve kuruluşların mülkiyetinde, yönetiminde ve kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmallerin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere bu Kanun'un 44, 45 ve 60'ncü maddelerine dayanılarak hazırlanan "Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik" 13.09.2006 tarih ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesine göre kamu idareleri, mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilen ve elden çıkarılan taşınmazlarını, miktar ve değer olarak takip etmek amacıyla kayıt altına alacaklardır. Taşınmazların hangi değerler üzerinden kayıt altına alınacağı ise yine 5'inci maddede açıklanmış olup buna göre "Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazların" maliyet bedeli, bu taşınmazlardan maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç değer üzerinden kayıtlara alınacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak bu taşınmazlardan maliyet ve rayiç bedeli belirlenemeyen taşınmazlar ile tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar başlığı altında yer alan taşınmazlardan sadece ekonomik olarak değerlendirmeye konu olanlar ile kamusal ihtiyaçlarda kullanılan taşınmazların, orta malları ve genel hizmet alanları başlığı altında yer alan taşınmazların ve de Bakanlık tarafından iz bedeli ile takip edilmesine karar verilen taşınmazların iz bedeli üzerinden kayıtlara alınacağı düzenlenmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Kayıt Şekli" başlıklı 7'nci maddesine göre kamu idarelerine ait taşınmazlar için "Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar Formu", "Tapuda Kayıtlı Olmayan Taşınmazlar Formu" ve "Sınırlı Ayni Haklar ile Kişisel Haklar ve Tahsis Formu"nun düzenlenmesi gerekmektedir. Kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerinde hazırlanan bu formlar taşınmaz icmal cetvelleri hazırlamak üzere mali hizmetler birimine gönderilir. Mali hizmetler birimince bu formlar konsolide edilerek bu Yönetmelik'in ekinde (Ek 7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvelleri oluşturulur.

Yine Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesinde maliyet bedeli veya rayiç değerler üzerinden muhasebe kayıtlarına alınacak olan taşınmazların bu değerler üzerinden kayıtlara alınacağı kadar emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlarının yapılacağı; fiili envanterlerinin emlak vergi değeri üzerinden en geç 30.09.2014 tarihine kadar tamamlanarak Yönetmelik ekinde yer alan formlara ve cetvellere kaydedileceği; bu taşınmazlara ait bilgilerin muhasebe kayıtları yapılmak üzere muhasebe birimine gönderileceği, muhasebe biriminin de bu

taşınmazları 01.10.2014 tarihinde muhasebe kayıtlarından çıkarıp fiili envanter üzerinden kayıtlara alacağı belirtilmiştir.

2014 yılında tamamlanan taşınmaz ve muhasebe kayıtları sonrası yine Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesinde "(...) Yönetmeliğin 5 inci maddesine göre yapılması gereken işlemler 31/12/2017 tarihine kadar tamamlanır" denilerek maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden kayıtlara alma işlemi için tamamlama tarihi öngörülmüştür. Dolayısıyla 31.12.2017 tarihine kadar tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değeri üzerinden kayıtlara alınması gerekmektedir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesinde de taşınmazlar hakkında Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda, bu maddede belirtilen esaslara göre işlem yapılacağı belirtildikten sonra Yönetmelik'in 188 ile 193'üncü maddeleri arasında taşınmaz varlıklara ilişkin işlemler muhasebe ilkeleri doğrultusunda açıklanmıştır.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri doğrultusunda MARSU'da yapılan incelemede, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanması gereken Taşınmaz Kayıt Formları ile İcmal Cetvellerinin düzenlenmediği, tapuda kayıtlı olan taşınmazların değer tespit çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edilmesine başlanıldığı ve devam ettirileceğini belirtmiştir.

Bu itibarla muhasebe kayıtlarına esas teşkil edecek olan envantere yönelik söz konusu formlar ve icmal cetvellerinin düzenlenmemesi, tapuda kayıtlı bulunan taşınmazlar için değerlendirme işlemlerinin tamamlanmaması sonucunda 2023 yılı Bilançosu, Maddi Duran Varlıklar Hesap grubunun, 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri hesabı, 252 Binalar Hesabı ile 253.01 Tesisler Hesabı itibarıyla doğru ve güvenilir bilgi sunmadığından konu ile çalışmaların yerine getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Borçlanma Sınırının Aşılması

İdarenin borç stokunun, bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla artırılması sonucu oluşan yasal sınırın üzerinde olduğu görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un kredi ve borçlanmalara ilişkin 14'üncü maddesinde; bu idarelerin yurt içi kuruluşlardan, İller Bankasından, Maliye Bakanlığı'nın izniyle yurt dışı kuruluşlardan kredi ve

borç alabileceği, aynı Kanun'un 6'ncı maddesinde; borçlanmalar hakkında karar alma yetkisinin, Genel Kurul (Büyükşehir Belediye Meclisi) tarafından Yönetim Kuruluna verileceği hüküm altına alınmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Borçlanma" başlıklı 68'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (d) ve (f) bentlerinde; "*d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır. f) Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Cumhurbaşkanınca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.*" hükmüne yer verilmiştir.

İçişleri Bakanlığının "Borçlanmalar" konulu 21.02.2005 tarih ve 45201 sayılı genel yazısının dördüncü paragrafında; "*Borçlanma talebinde bulunan belediyeler toplam borç stoklarını hesaplamak veya tespit etmek amacıyla; Hazine Müsteşarlığı, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu il müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, ilgili vergi dairesi müdürlüğü ve ilgili TEDAŞ biriminden alacakları yapılandırılmış, kesinleşmiş veya diğer şekilde borç durumuna ilişkin belgelere göre gerekli hesaplamayı yaparak borçlanma talep dosyasına ekleyeceklerdir. Bu belgelere ilave olarak, belediyenin piyasaya ve personeline borcunun olup olmadığı, varsa borç miktarı belediye başkanı tarafından imzalanmak suretiyle ayrıca borçlanma talep dosyasına eklenecektir.*" denilmek suretiyle borç stokunun belirlenmesinde, İller Bankası kredileri, banka kredileri, dış krediler, Hazineye olan borçlar ve tüm bunların faizleri ile birlikte, vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu borçlarının ve piyasa borçlarının da (bütçe emanetleri) dikkate alınması gerektiği öngörülmüştür.

Bu haliyle, yukarıda sayılan kalemlerin toplanması suretiyle hesaplanan borç stoku, Belediyenin ya da bağlı idarelerinin kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla arttırılan miktarını (büyükşehir belediyelerinde bu miktarın 1,5 katını) geçiyorsa belediyeler borçlanma yapamayacaktır.

Buna göre, 5393 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde belirtilen borçlanmalarda, Bütçe Kanunu'nun 13'üncü maddesi hükmü uyarınca borçlanma limitinin hesaplanmasına dahil edilmiştir. Borç stoku limitine uyma şartı aranmayacak haller ise ayrıca belirtilmiştir.

Tablo 7: Borç Stoku Hesabı Tablosu

Kısa ve Uzun Vadeli Hesap Kodu	Kısa ve Uzun Vadeli Hesap Adı	Kısa ve Uzun Vadeli Hesap Tutarı (TL)
300-400	Banka Kredileri Hesapları	719.381.821,48
303-403	Komu İdarelerine Mali Borçlar Hesapları	408.445.363,65
320	Bütçe Emanet Hesabı	398.800.701,96
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı	1.399.304,15
361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	392.611,72
381-481	Gider Tahakkukları	591.242.242,43
368-438	Vadesi Geçmiş Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler Hesapları	3.461.087,78
TOPLAM		2.123.123.133,17

Yapılan incelemede, Su ve Kanalizasyon İdaresinin borç stokunun 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilen sınırın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki; İdarenin en son kesinleşmiş bütçe gelirleri 2022 yılı gelir kesin hesabına göre 280.482.145,20 TL olup, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı olan %58,46 oranı ile artırılması sonucu 2023 yılı için değerlendirilmesi gereken limit değer 444.452.007,28 TL olarak hesaplanmıştır. Büyükşehir Belediyesi olan illerde, borçlanma limitine esas tutar hesaplanan tutarın 1,5 katı olarak uygulanacağından, İdarenin 2023 yılı için borçlanabileceği üst limit tutarı 444.452.007,28 TL'nin 1,5 katı 666.678.010,92 TL olacaktır. Oysa, İdarenin limit kapsamındaki borç stokunun Eylül ayı sonu itibarıyla 2.123.123.133,17 TL olduğu ve borçlanma sınırını 1.456.445.122,25 TL aştığı görülmüştür. Borçlanmanın yasal sınırın çok üzerinde olması ve her geçen yıl daha da artması idarenin asli görevlerini yerine getirememesi riskini ortaya çıkaracaktır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis ettirileceğini belirtmiştir.

İdarece mevzuatın borçlanmaya yönelik belirlediği sınırlar içerisinde kalınarak borçlanma sınırına riayet edilmesi, bu sınırın aşılması için gerekli olan çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 6: Sözleşmesi Olmayan Bazı Abonelerin Alacak Takibinin Yapılamaması

Suyu fiilen tüketen ve atık su üreten kişilerden bazılarının abonelik sözleşmeleri ve eklerinin bulunmaması nedeniyle icra takip işlemlerinde güçlükler yaşandığı görülmüştür.

Belediye Su ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "Başvuru sahibinden bilgi ve belge istenmesine ilişkin hususlar" başlıklı 5'inci

maddesinde; ilk su aboneliği ile bu aboneliklere ilişkin devir ve kapama işlemleri ile diğer su abonelik hizmetleri sırasında başvuru sahiplerinden istenilecek bilgi ve belgelere ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Abone olma koşulları ve uygulama esasları" başlıklı 8'inci maddesinde; su kullanılan yerde suyu fiilen tüketen ve atık su üreten gerçek veya tüzel kişilerin su ve kanalizasyon hizmetlerinden faydalanmak için Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne (MARSU) başvurarak abone sözleşmesi yapmalarının şart olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla MARSU'nun hizmetlerinden yararlanan ve karşılığında su faturası ödeyen herkesin abonelik sözleşmesinin olması gerekmektedir.

Tablo 8: Sözleşmesi Olmayan Abone Sayıları Tablosu

Sıra No	İlçe	Sözleşmesi Olmayan Abone Sayısı (A)	Fesih ve Devir İşlemi Yapılanlar (B)	Mevcut Durum (A-B)
1	Artuklu	8.546	2.553	5.993
2	Dargeçit	1.460	306	1.154
3	Derik	805	269	536
4	Kızıltepe	2.283	742	1.541
5	Mazıdağı	1.965	1.100	865
6	Midyat	981	161	820
7	Nusaybin	11.102	4.547	6.555
8	Ömerli	203	200	3
9	Savur	1.002	358	644
10	Yeşilli	1.924	709	1.215
TOPLAM		30.271	10.945	19.326

Yapılan incelemede MARSU'da kayıtlı 182.985 aboneden 19.326'sının abonelik sözleşmesi ve eklerinin bulunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla sözleşme ve eklerinin olmaması nedeniyle bazı abonelerin T.C. kimlik numarası, tebligat adresi gibi bilgiler idare sisteminde yer almamaktadır. Bu durum, kurumun alacaklarıyla ilgili icra takip işlemlerinde gecikmeler ve güçlüklerin meydana gelmesine sebep olmaktadır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda 2024 yılında da abonelik sözleşmelerini yapılması için işlem tesis edileceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, kurum alacaklarının daha sağlıklı takip edilmesi amacıyla abonelik sözleşmesi olmayan kişilerin tespit edilip, eksik sözleşmelerin tamamlanması önem arz etmektedir.

BULGU 7: Su Tarifesinin Belirlenmesinde Doğru Maliyet Hesabının Yapılmaması ve Su Tarifelerinin Maliyetinin Altında Belirlenmesi

2023 yılına ilişkin su satış bedelinin, suyun kaynaktan aboneye ulaşıncaya kadar katlanılan toplam sistem maliyeti esas alınarak belirlenmediği, atıksu ve bazı yağmursuyu harcamalarının bulunduğu genel maliyetin esas alınarak belirlendiği görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Tarife tespit esasları" başlıklı 23'üncü maddesinin ilk fıkrasında; su satışı tarifelerinin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve bir kâr oranı esas alınacağı belirtilmek suretiyle tarifelerin tespitinde maliyet hesabı yapılacağı ve bir kâr oranı ilave edilerek nihai tarifeye ulaşılacağı hüküm altına alınmış olup ayrıca MARSU Genel Müdürlüğü "Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği"nin 25'inci maddesinde de ayrıntılı olarak tariflendirilmiştir.

MARSU Genel Müdürlüğünce 2023 yılında 1 m³ su ve atıksuyun bedeli; 2023 yılı ilk dört ayı 830 Bütçe Giderleri Hesabı toplamının önemli bir kısmının, 2023 yılı aynı dönem tahakkuk edilen toplam su (m³) miktarına oranlanarak bulunan birim fiyata (TL/m³), %10 kâr ilave edilerek (*Karlılık oranı: 1, 2 ve 3' teki giderlerin toplamına % 10'dan az olmayacak bir değer kar olarak ilave edilir.*) bir metreküp su tarifesi (KDV hariç) belirlenmiştir.

Ancak hukuki olarak kayıt altına alındığı halde, 1 m³ suyun bedelinin belirlenmesinde sadece içme suyunun kaynaktan aboneye ulaştırılıncaya kadar katlanılan toplam sistem maliyetini değil, yağmur suları ve atıksu hizmetleri için katlanılan maliyetlerin toplamı da esas alınmasına rağmen "Aktifleştirilemeyen yenileme, ıslah ve tevsi masraflar" ise hesaplamaya dahil edilmemiştir.

Oysa 2560 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinde yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili tesislerin yapılması veya bu tip tesislerin işletilmesi için gerekli harcamalar ilgili belediyelerce karşılanmak şartıyla su ve kanalizasyon idareleri tarafından yerine getirileceği fakat bu tesislerin yapılması veya işletilmesine ilişkin harcamaların tarifelere dahil edilmeyeceği açıkça belirtilmiştir.

Yağmur sularının uzaklaştırılması için yapılan işletme harcamalarının ilgili

belediyelerden alınacağı bu sebeple tarifelere yansıtılmamasının yanında aktifleştirilemeyen yenileme, ıslah ve tevsi masraflarının ise yansıtılması gerektiği ortada iken, suyun birim bedelinin belirlenmesinde içme suyu sistem maliyetinin dışındaki giderlerin tarifelere yansıtılmasının yanında içme suyu sistem maliyeti içindeki giderlerden olanların da yansıtılmaması durumu ortaya çıkmıştır.

İdarece belirlenen su satış tarifelerinin, maliyet bedellerinin çok altında olduğu görülmüştür.

Yukarıda belirtilen mevzuat açıklamaları çerçevesinde tarifelerin belirlenmesinde; yönetim, işletme ve amortisman giderleri ile işletme kârı sağlayabilecek bir oranın esas alınacağı belirtilmektedir. Ancak hukuki olarak kayıt altına alındığı halde, idarece tarifelerin tespitinde “maliyet + kar” yöntemini benimsememiştir.

Bu konuda ilgili birimler tarafından içme ve kullanma suyunun maliyet hesabına ilişkin çalışmalar yapılmıştır. İdarenin su satış tarifeleri üzerinde yapılan incelemelerde; MARSU Genel Kurulunca 23.11.2022 tarih ve 2020/10 sayılı kararı ile belirlenen ve 01.01.2023-31.12.2023 tarihleri arasında geçerli olacak satış tarifesinin, hesaplanan birim maliyetlerin altında belirlendiği tespit edilmiştir.

İdare tarafından hesaplanan birim maliyet ile MARSU Genel Kurulunca belirlenen ve 01.01.2023 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan satış tarifeleri, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Hesaplanan Birim Maliyet ile Su Satış Tarifesi Oranı Tablosu

Abone Türü	Maliyet (a) TL/m ³	Satış Fiyat (b) TL/m ³	Oran (b/a) %
Mesken 1. KADEME (0-15 (15 m ³ dâhil) m ³ /ay)	27,26	13,20	48
Mesken 2. KADEME (16 m ³ /ay ve üzeri)	27,26	18,00	66
Şehit-Gazi ve Engelli 1. KADEME (0-15 (15 m ³ dâhil) m ³ /ay)	27,26	6,60	24
Şehit-Gazi ve Engelli 2. KADEME (16 m ³ /ay ve üzeri)	27,26	9,00	33
Resmi Daire	27,26	19,80	73
Belde Mesken 1. KADEME (0-15 (15 m ³ dâhil) m ³ /ay)	27,26	6,60	24
Belde Mesken 2. KADEME (16 m ³ /ay ve üzeri)	27,26	9,00	33
Köy Mesken 1. KADEME (0-15 (15 m ³ dâhil) m ³ /ay)	27,26	3,30	12
Köy Mesken 2. KADEME (16 m ³ /ay ve üzeri)	27,26	4,50	17

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un “Tarife tespit esasları” başlıklı 23'üncü maddesinde su ve atık su tarifesini belirleme usulü tarif edilirken, aynı Kanun'un 6/f maddesinde, su satışı ve kullanılmış suların boşaltılmasına ilişkin tarifeleri inceleyerek karara bağlamak, Genel Kurulun yetki ve görevleri arasında sayılmaktadır. Yapılan incelemede; kurum yönetimince maliyet değerlerine dayalı bir

çalışma yapılarak MARSU Genel Kuruluna sunulmasına karşın Genel Kurulun tarife belirleme yetkisini bu altlık çalışmalar dışında, mevzuatta öngörülen hesaplamalara dayanmaksızın kullandığı anlaşılmıştır.

MARSU Genel Kurulunun, tarife belirlemeye ilişkin yetkisi sınırsız olmayıp, 2560 sayılı Kanun hükümlerinde detayları gösterilen, maliyet artı kar esasına dayalı bir hesaplamanın kullanması gerekmektedir. Bu gereklilik, hizmetlerin verimli bir şekilde sürdürebilmesi, daha kaliteli ve etkin bir şekilde hizmet sağlanabilmesi ve mevzuat hükümlerine uygun bir yetki kullanımının gerçekleşmesi açısından önem arz etmektedir.

Genel kurulca tarifelerin maliyet hesabı yapılmadan ve bir kâr oranı ihtiva etmeden tespit edilmesi, bir takım olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Raporda, muhtelif bulgulara da konu ettiğimiz bazı hususlar esas olarak “maliyet+kâr” hesabı yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Yeni kurulan ve sürekli yatırım yapma ihtiyacı olan bir İdarenin, maliyetlerini abonelerine yansıtmaması, her yıl büyüyen bütçe açıkları ve kanuni sınırın üzerindeki borç yükünü de beraberinde getirmektedir. Özellikle kırsal mahalle ve eski belde belediyeleri için yüzde elli oranlarına varan indirimler, su satış fiyatının maliyeti karşılmasını daha da güçleştirmiştir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edileceğini belirtmiştir.

Kamu kaynağının ediniminde görevli ve yetkili olanların bu kaynakların hukuka uygun olarak elde edilmesinden sorumlu olduklarını unutmamaları, bu sorumlulukla su satış maliyet ve tarifelerini 2560 sayılı Kanun ile MARSU Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda hesaplayarak düzenlemeleri ve su satış tarifelerini bu kapsamda belirlemeleri gerekmektedir.

BULGU 8: Organize Sanayi Bölgesi Atıksularının Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Ana Kolektör Hattına Deşarj Edilmesi

Organize Sanayi Bölgesi endüstriyel atıksularının herhangi bir arıtma tesisinde arıtılmadan MARSU Genel Müdürlüğü Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi ana kolektör hattına doğrudan deşarj edildiği görülmüştür.

31.12.2004 tarih 25687 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi başlığı altındaki 44’üncü maddesinde: “Bir şehir ve/veya sanayi bölgesinde parsellerin, kurum, kuruluş ve işletmelerin atıksularını atıksu altyapı

tesislerine bağlayabilmeleri, atıksu altyapı tesisleri yönetimince verilecek olan atıksu bağlantı iznine tabidir. Atıksu bağlantı izni, evsel atıksuların yazılı bir belge karşılığında; endüstriyel ve karışık atıksuların ise düzenlenecek bağlantı kalite kontrol izin belgesindeki koşulları sağlaması halinde, atıksu altyapı tesisleri yönetimi tarafından verilen izindir. Bağlantı kalite kontrol izni; atıksu altyapı tesisleri yönetimi tarafından, endüstriyel atıksuların kanalizasyon sistemine bağlantı şartlarını belirleyen bağlantı kalite kontrol izin belgesi ile verilir. Bu izin ve belgeler 45, 46, 47 ve 48 inci maddelerde açıklanan hususlara uyulması şartıyla verilir.” hükmü bulunmaktadır.

Aynı Yönetmeliğin 45’inci maddesinin (h) ve (ı) bentlerinde yönetmelik eki Tablo 22’de verilen standart değerleri sağlayarak bağlanıp bağlanamayacağına toplam kirlilik yükleri ve alıcı ortam özellikleri dikkate alınarak, Mahalli Çevre Kurulu tarafından karar verebileceği, Atıksu Toplama Sistemine Verilemeyecek Maddeler başlığı altındaki 46’ıncı maddesinde Arıtma tesisinin arıtma verimini, çamur tesislerinin işletilmesini, çamur bertarafını veya çamur değerlendirilmesini olumsuz yönde etkileyen maddelerin neler olduğu ve bu maddelerin altyapı tesislerine verilmesinin yasak olduğu belirtilmiştir.

Atıksu Altyapı Tesislerine Bağlanabilecek Atıksuların Özellikleri başlığı altındaki 47’nci maddede Önemli kirletici atıksu kaynağı tanımına giren endüstri atık sularının atıksu altyapı tesislerine kabul edilmesi için yönetmenlik eki Tablo 22’de verilen standart değerlere uyum göstermesinin şart olduğu ifade edilmiştir.

Ön Arıtma Tesisleri başlığı altındaki 48’inci maddesinde; *“Atıksularının özellikleri nedeni ile, atıksu altyapı tesisine doğrudan bağlantıları, atıksu altyapı tesisleri yönetimleri tarafından uygun görülmeyen endüstriler; kuruluş, işletme, bakım, kontrol ve belgeleme harcamaları kendilerine ait olmak üzere, bu Yönetmelikte tanımı yapılmış olan bir ön arıtma sistemini kurmak ve işletmek yükümlülüğündedirler.”* hükmü bulunmaktadır.

“Kanalizasyon Sistemine Bağlantı ve Boşaltımların Kontrol Düzeni” başlığı altındaki 49’uncu maddesinde; Atıksu üreten kurum, kuruluş ve işletmelerin kanalizasyon sistemine atıksu bağlantısının yapıldığı yerde veya ön arıtma tesisi çıkışında kolayca ulaşılabilen ve çalışmaya müsait bir kontrol bacası inşa etmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Kompozit Numunelerin Alınma ve Değerlendirilme Esasları” başlığı altındaki 29’uncu maddede; *“(Değişik birinci fıkra:RG-13/2/2008-26786) Atıksuların alıcı ortamlara doğrudan deşarjı ile ilgili olarak bu Yönetmelikte getirilmiş olan standart değerler, alınan kompozit atıksu numunelerinde aşılmaması gereken sınır değerleri ifade etmektedir.*

Atıksu kaynakları gerekli deşarj standartlarını sağlamak için arıtma tesislerinin çıkış sularını deşarj izin belgesinde belirtilen aralıklarla numune almak, ölçüm ve analiz yapmak suretiyle kontrol etmek, atık suların özellikleri ve miktarlarına ilişkin bilgileri belirlemek, belgelemek ve denetimlerde beyan etmekle yükümlüdürler. İdare, bu yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğini, gerekiyorsa kendi ölçümleriyle denetler. İdare tarafından yapılan bu ölçümlerin masrafı kirleten tarafından karşılanır.

...

Atık su debisi 500 m3/gün üzerinde olan işletmelerin atıksu arıtma tesisi çıkış noktasında (Ek ibare:RG-17/12/2022-32046) veya kanalizasyon sistemine atıksu bağlantısının yapıldığı yerde numune alma bacası, otomatik numune alma ve debi ölçme cihazı bulundurması zorunludur....” hükmü yer almaktadır.

Kanalizasyon Sistemlerine Boşaltım başlığı altındaki 25’inci maddesinde Bir endüstriyel atıksuyun kanalizasyon sistemine doğrudan bağlanabilmesi, ya da vidanjör veya benzeri bir taşıma aracı ile taşınarak boşaltılabilmesi için; Kanalizasyon sisteminin yapısına ve çalışmasına zarar verip engel olmaması, Çalışan personel ve civar halkı için sağlık sakıncası yaratmaması, Kanalizasyon sisteminin bağlandığı arıtma tesisinin çalışmasını ve verimini olumsuz yönde etkilememesi, Biyolojik arıtma tesisinde arıtılamayacak maddeler içermemesi, Atıksu arıtma tesisinde oluşacak çamur ve benzeri artıkların uzaklaştırılmasını, kullanılmasını zorlaştırmaması ve çevre kirlenmesine yol açacak nitelik kazanmalarına neden olmaması gerektiği ifade edilmiştir.

Yaptırım başlığı altındaki 55’inci maddede; “(Değişik:RG-13/2/2008-26786) Bu Yönetmelikteki yasaklara aykırı hareket edenler ve belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenlere; ek süre verilmesi ve bu süre sonunda da yerine getirmediği takdirde faaliyetlerinin kısmen veya tamamen durdurulması Çevre Kanununun 15 inci maddesinde belirtilen makamlar tarafından, aynı Kanunun 20 nci ve 23 üncü maddelerinde belirtilen idari nitelikteki cezalar ise yine aynı Kanunun 24 üncü maddesinde belirtilen yetkili merciler tarafından verilir.” hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan incelemede:

-Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi başlığı altındaki 44’üncü maddede belirtilen usullere uygun “Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi” alınmadığı,

-Kompozit Numunelerin Alınma ve Değerlendirilme Esasları başlığı altındaki 29'uncu maddeye uygun otomatik numune alma ve debi ölçme cihazı bulundurulduğu numune alma bacasının yapılmadığı,

-Organize Sanayi Bölgesi endüstriyel atıksularının Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ve MARSU Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliğine uygun olmayacak şekilde iki tarafın 10.08.2022 tarihinde imzaladığı protokol gereği Kızıltepe Arıtma Tesisi kolektör hattına bağlantısının yapıldığı,

-İmzalanan protokolün 9'uncu maddesinde aylık atıksu miktarının 56.740,74 m³/ay, 680.888 m³/yıl olarak belirlenip bunun protokolün bağlayıcı süresince sabit kalacağı, oysa 15.05.2023 tarihindeki laboratuvar analiz sonucu raporunda atık su debisinin 3.793,13 m³/gün olarak ölçüldüğü buna göre atıksu miktarının 113.793,13 m³/ay, 1.365.526,8 m³/yıl olması gerekirken protokol değerlerinin neye göre belirlendiği,

-Kızıltepe Arıtma Tesisi prosesi evsel nitelikli atıksulara göre tasarlandığından dolayı endüstriyel atıksu üreten işletmelerin atıksuları (OSBM atıksuları, katı atık tesisi çöp sızıntı suları vb.) kirlilik yükünü artırdığından tesise zarar vermekte olup arıtmada kullanılan kimyasalların, oksijen miktarının ve enerji tüketiminin fazla kullanılmasına neden olup arıtma birim maliyetinin yanında tesis bakım maliyetlerinin de artmasına sebep olduğu,

-Mardin organize sanayi bölge müdürlüğünde bulunan fabrikaların büyük çoğunluğunu un fabrikaları oluşturmaktadır. Un fabrikalarında buğdayların yıkanması sonucunda kollektör hattına normalin üzerinde buğday ve yan ürünlerin gelmesi tesis ızgara sistemindeki ekipmanlara zarar verdiği, Tesisin işletilmesinde yeterli teknik elemanın olmadığından tesiste bakım onarım işlerinin aksamasına neden olduğu,

-Arıtma tesisinde haftanın 2 günü giriş ve çıkış suyunda atıksu analizleri yapıldığı, bunların günlük ve aylık proses raporlarına dönüştürülüp saklandığı, analiz değerlerine göre atıksu kirlilik miktarını belirleyen Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ), değerinin her geçen gün arttığı ve bu değerlerin tesis dizayn değerlerinin çok üzerinde olduğunun aşağıdaki tabloda gösterildiği,

Tablo 10: Kimyasal Oksijen İhtiyacı Değerlerinin Yıllara Göre Değişim Tablosu

Yıllar	Dizayn kriteri (mg/L)	Analiz sonucu (mg/L)	Oranı (%)
2019	540	611	13,15
2020	540	650	20,37
2021	540	671	24,26
2022	540	801	48,33

2023	540	871	61,30
------	-----	-----	-------

Tabloda görüldüğü gibi 2022 yılında OSB ile yapılan protokol ile sisteme deşarj izni verilen endüstriyel atıkların kirlilik oranının %13,15 ile %61,30 artırdığı, bundan dolayı kirli suyun arıtılmasında kullanılan oksijen üretimini sağlayan ekipmanların (blower) yetersiz kaldığı, ekipmanların değiştirilmesinin idareye ekonomik olarak ilave yük getirdiği ve atıksu arıtma birim maliyetini artırdığı,

Organize Sanayi Bölge (OSB) Müdürlüğü ile 10.08.2022 tarihinde imzalanan protokole istinaden organize sanayi endüstriyel atıksularının doğrudan Kızıltepe Arıtma Tesisi kolektör hattına deşarj edilmesi sonucu kirliliğin ana parametresi olan Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) analiz değerlerinin olması gereken standart değerlerden (2022-2023) %48,33 ile %61,30 oranda daha fazla olduğu ve bu artışın OSB kirli suyunun kolektör hattına doğrudan deşarj edilmesinden kaynaklandığı,

Tablo 11: Organize Sanayi Atıksuyu Numune Analiz Sonuçları Tablosu

Parametreler	pH Değeri	Askıda Katı Madde (AKM)	Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ)
Birim	-	(mg/L)	(mg/L)
MARSU Atıksuların Kan. Şeb. Bağ. Yön. Değerleri	6,5 -10	400	1.000
Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Değerleri	6-9	120	160
15.05.2023 Tarihli Analiz Değerleri	6,22	776	3.207,20
28.08.2023 Tarihli Analiz Değerleri	6,47	646,7	1.462,64
05.10.2023 Tarihli Analiz Değerleri	6,60	675	1.039,53
13.01.2024 Tarihli Analiz Değerleri	6,53	764	1.304,96

OSB Müdürlüğü bölgesinde oluşan endüstriyel atıksuların Kızıltepe Arıtma Tesisi ana kollektörüne deşarj edildiği noktadan akredite laboratuvar çalışanları tarafından farklı tarihlerde alınan atıksu numunelerinin analiz sonuçları tabloda gösterilmiş olup, söz konusu tabloda görüldüğü gibi Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ve Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliğinde belirtilen deşarj standartları değerlerinin üzerinde olduğu,

Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi başlığı altındaki 44'üncü maddede belirtilen usullere uygun "Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi" alınmadan Organize Sanayi Bölge (OSB) Müdürlüğü ile 10.08.2022 tarihinde imzalanan protokole istinaden yapılan bu işlemin "Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi" yerine geçemeyeceği,

Tespit edilmiştir.

Kirlilik yükü artan atıksuyun evsel atıksular için projelendirilen tesiste arıtılması arıtma tesisinin verimliliğini düşürmüş ve işletme birim maliyetlerinin artmasına sebep olmuştur.

Kentsel arıtma olarak tasarlanan Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi prosesi endüstriyel atıksuların arıtımı için uygun olmadığından endüstriyel üretimlerle oluşan ağır metaller arıtma tesisinde kirlilik yükünü gideren bakteriler üzerinde de toksit etki yarattığı ve bununda Bakanlığın koymuş olduğu deşarj standartlarının sağlanmasında engel teşkil ettiği görülmüştür.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda bir kısım işlem tesis etmiş bir kısım işlemin tesis edilmesi için ise çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir.

Tesisin ekonomik verimli ve dizayn değerlerine uygun arıtma yapabilmesi için su “Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği” ile MARSU Genel Müdürlüğü “Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği” ilgili hükümlerine uygun iş ve işlemler yapıldıktan sonra OSB’de oluşan endüstriyel atıksuyun Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi ana kolektör hattına deşarj edilmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısında Eksikliklerin Bulunması

İdarenin Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) altyapısında eksikliklerin bulunduğu görülmüştür.

07.11.2019 tarihli ve 30941 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 49 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesine göre Coğrafi Bilgi Sistemi, her türlü coğrafi verinin; üretilmesi, temini, depolanması, işlenmesi, yönetilmesi, analiz edilmesi, paylaşılması, sunulması ve güncel tutulması için gerekli olan donanım, yazılım, insan kaynağı, standartlar ve yöntemler bütünü ve coğrafi veri, konum bilgisi içeren her türlü veriyi ifade etmektedir. Aynı maddenin (1) bendinde Kararname’nin kapsamına dâhil kamu kurum ve kuruluşları sayılırken belediyeler ve bağlı kuruluşlarına yer verildiği görülmektedir. Söz konusu Kararname’nin 6’ncı maddesinde de kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurma görevi (büyükşehir olmayan belediyeler için kurdurmak) bulunmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin müstakil bağlı idaresi konumundaki su idarelerinin de hem bahsedilen Kanunlar hem de İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği’nin “İlkeler” başlıklı 5’inci maddesine göre CBS veri tabanının oluşturulması, mevcut verilerin sayısallaştırılarak veri tabanına aktarılması ve sürekli güncellenmesi görevi bulunmaktadır.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da, su ve kanalizasyon idarelerinin temel yetki ve görevlerinin; içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması, dağıtılması, türlü tesisin etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması, kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması ve bu amaçla her türlü tesisin etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması şeklinde belirlenmiş olduğundan; CBS altyapısında, içme, kullanma suyu hat verileri ile kanalizasyon ve yağmursuyu hat verilerini bölge, mahalle ya da sokak düzeyinde hem mekansal veri hem de özniteliksel veri (hat uzunluğu, cinsi, ölçüleri, malzeme türü vs.) şeklinde sayısallaştırmasının yanında, tematik harita katmanları halinde saklanması, atıksu, yağmursuyu çizgi ve kanalizasyon verilerinin, verinin kaynağından elde edilerek işlenmesi gerekmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde; tüm ilçelerde Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) veri tabanı oluşturulmuş olmasına rağmen sayısallaştırma ve veri girişi işlemlerinin henüz tamamlanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda bir kısım işlem tesis etmiş bir kısım işlemin tesis edilmesi için ise çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir.

Bu itibarla su kayıp ve kaçaklarını önlemesi, kesintisiz su temini ve atıksu bertarafını sağlama, bakım onarım faaliyetleri ile altyapı yatırımlarına ilişkin iş ve işlemlerin hızlandırılması, Kanun'da sayılan diğer görevlerinde kolaylıklar sağlayabilmesi ve diğer kurum ve kuruluşlarla daha entegre bir çalışma yapabilmesi için yukarıda sayılan eksikliklerin giderilerek Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısının güçlendirmesi gerekmektedir.

BULGU 10: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından Sondaj İzni Verilen Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarına İlişkin Denetimlerin Yapılmaması

Mardin ili sınırları dâhilinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından sondaj izni verilen kuyuların tüketim miktarlarına ilişkin denetimlerin yapılmadığı görülmüştür.

167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un "İlan edilmiş yeraltı suyu işletme sahaları içinde kuyu açılması" başlıklı 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; kuyu açan kimsenin, bulunan suyun ancak kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmaya yetkili olduğu, bu miktarı aşan suların 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine uyularak il özel

idarelerince kiraya verileceği, faydalı ihtiyaç miktarının, tahsis edilecek maksada göre ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, DSİ tarafından tayin ve tespit edileceği hükmüne bağlanmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükmünden de anlaşılacağı üzere DSİ tarafından sondaj izni verilen kuyulardan, izin verilen kişinin faydalı ihtiyaç su miktarı belirlendikten sonra arta kalan suyun ölçülerek 2886 sayılı Kanun hükümlerine göre kiraya verilmelidir. 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir olan Mardin’de ise il özel idaresi kaldırılmış ve bu idarenin suyla ilgili tüm işleri Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi’ne (MARSU) devredilmiştir. Dolayısıyla sondaj izni verilen kuyulardan çekilen su miktarına ilişkin takibin MARSU tarafından yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede DSİ Diyarbakır Bölge Müdürlüğüne Mardin il sınırlarında sondaj izni verilen 6013 adet kuyudan faydalı tüketim miktarının DSİ veya MARSU tarafından ölçülmediği görülmüştür. Kullanılan su miktarının takip edilmemesi; MARSU’nun belli bir kira gelirinden mahrum kalmasının yanında, yer altı su rezervlerinin hızlı tükenmesi, yerin çökmesi ve obrukların oluşması, tarım topraklarının tuzlanması ve çoraklaşması gibi birçok olumsuz çevresel durumun meydana gelmesine sebep olmaktadır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda bir kısım işlem tesis etmiş bir kısım işlemin tesis edilmesi için ise çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, DSİ tarafından sondaj izni verilen kuyulara ilişkin faydalı tüketim miktarlarının DSİ ile ortaklaşa bir çalışmayla belirlenmesi, aşan su miktarının belirli bir bedel karşılığı kiralanması ve yeraltı su kaynaklarının korunmasıyla ilgili gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 11: Su Kaynaklarının Daha Etkin Kullanımı İçin Öngörülen Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi

İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği’nde yer verilen birtakım gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, içme-kullanma suyunun etkin kullanılması ve israfının önlenmesi, su temin ve dağıtım sistemlerindeki su kayıplarının kontrol edilmesi amacıyla, 08.05.2014 tarih ve 28994 sayılı Resmi Gazete’de İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği’ni yayınlamıştır. Yönetmelik’in 11’inci maddesinde; Yönetmelik’te belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenlerin, 2560 sayılı

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuata göre sorumlu olacağı ifade edilmiştir.

Aynı Bakanlık tarafından 16.07.2015 tarih ve 29418 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği’nin 5’inci maddesinde, Su ve Kanalizasyon İdaresinin; idari ve fiziki su kayıplarının ölçüme dayalı olarak belirlenmesini, şebekenin ve sistemin şartnamelere ve uygulama projelerine uygun yapılmasını, kullanılan malzemelerin standartlara uygun olarak temin edilmesini, sistemde ana basınç bölgesi ve alt bölgelerin oluşturulmasını, şebekede etkili bir basınç ve debi yönetimi ile optimum işletme şartlarının sağlanmasını, sistemin izlenmesi ve kayıt altına alınmasını ve etkili bir su yönetim sistemi kurulmasını sağlamakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

Tebliğ’in 6’ncı ve devamı maddelerinde ise, su kayıplarının önlenmesi, kullanılacak malzemeler, abonelik hizmetleri ve izinsiz su kullanımı konularında idarenin yapacağı işler hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Yapılan incelemede son 5 yılda ki su kayıpları ile ilgili bilgiler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12: MARSU Genel Müdürlüğü Su kayıpları Tablosu

	Ölçü	2019	2020	2021	2022	2023
Üretilen Su Miktarı	(m3/yıl)	73.064.592	49.958.163	52.440.975	56.862.806	59.178.348
Tahakkuk Edilen Su Miktarı	(m3/yıl)	19.307.652	20.291.231	22.653.919	25.505.210	26.291.509
Kayıp Oranı	(%)	73,57	59,38	56,80	55,15	55,57

Tabloda 2023 yılında kaynağından alınıp su isale hatlarına (sisteme) verilen 59.178.348 m³ suyun 26.291.509 m³’ü tahakkuka bağlanabildiği, %55.57 oranındaki 32.886.839 m³ suyun

ise kayıp olduğu görülmektedir. Yıl içerisinde sisteme verilen suyun üretimi için 96.526.283 kW elektrik kullanıldığından su kayıplarının önlenmesi daha da önem kazanmaktadır.

Bu kapsamda;

- İçme ve kullanma suyu sistemi kritik noktalarında su basınçlarının ölçülmediği,
- Su temininin yaklaşık %75'ini karşılayan beyazsu kaynağı isale hatlarında, su miktarlarının hesaplanması maksadıyla kullanılan debi ölçer cihazlarının bulunmadığı,
- Sisteme dahil olan 27 su deposunda sadece 7 adet depoda debi ölçer cihazının bulunduğu 20 adet depoda ise debi ölçer bulunmadığı,
- İçme ve kullanma su dağıtım sisteminin kontrol edilebilmesi için alt bölgelere ayırma işlemleri ile ilgili çalışmaların ekseriyetinin tamamlanmadığı,
- Su kayıp yönetiminde verilerin sahayı temsil edecek şekilde ölçülmesi ve sistematik analiz altlıklarının oluşturulması için gerekli olan temel bileşenlerin (ana hat, servis bağlantı, vana, depo) Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) veri tabanının oluşturulması önem arz etmekte olduğu halde sistemin henüz MARSU faaliyet alanını kapsayacak şekilde genişletilmediği,
- Su kayıplarında önemli bir etken olan alt yapı yenileme ve rehabilitasyon işlerinin istenilen düzeyde gerçekleştirilmediği,
- Güvenli su sağlama görevini yerine getirebilmek için kullanılan tesislerin (Pompa istasyonları, su depoları, arıtma tesisleri, su dağıtım şebekesi ve yardımcı işler için gerekli tesisler) sürekli olarak gözlem altında tutmasını sağlamak için gerekli olan SCADA (Supervisory Control And Data Acquisition) sisteminin olmadığı,

tespitleri yapılmıştır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edilmesine başlanıldığı ve devam ettirileceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, su kayıp ve kaçaklarının en alt seviyeye indirilmesi ve bu suretle kamu kaynaklarının daha verimli etkin ve sürdürülebilir olarak kullanılmasını teminen anılan Yönetmelik ve Tebliğ'de öngörülen işlerin yapılması için azami gayretin gösterilmesi gerekmektedir.

BULGU 12: Kamulaştırmasız El Atma İşlemi Nedeniyle Dava Konusu Olan Taşınmazlara İlişkin Mahkeme Kararları Neticesinde İdarenin Mülkiyetine Geçen Taşınmazların Tescil İşlemlerinin Yapılmaması

Kamulaştırmasız el atma işlemi nedeniyle dava konusu olan taşınmazlara ilişkin mahkeme kararlarında ilgili mahkemeler tarafından malik adına olan tapu kaydının iptaline, Mardin İçme Suyu ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü adına tapuya kayıt ve tesciline karar verildiğinden bu durumdaki taşınmazların tescil işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 1'inci maddesinde gayrimenkullerin tescilinde belediyeye ait ise belediye reisinin, mahsus kanunla teşekkül etmiş diğer hükmi şahıslara ait ise bunların kanuni mümessillerinin salahiyyetli olduğu ifade edilmektedir.

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nu 1'inci maddesinde Kanun'un taşınmaz malın ve irtifak hakkının idare adına tescilini düzenlediği belirtilerek "Kamulaştırılmaksızın kamu hizmetine ayrılan taşınmazların bedel tespiti" başlıklı Geçici 6'ncı maddesinde fiilen kamu hizmetine ayrılan ve malikin rızası olmaksızın fiili olarak el konulması sebebiyle, mülkiyet hakkından doğan taleplerde, bedel talep edilmesi hâlinde bedel tespiti ve diğer işlemlerin bu madde hükümlerine göre yapılacağı; idare ve malik arasında uzlaşma sağlanamadığı takdirde, uzlaşmazlık tutanağının tanzim edildiği tarihten itibaren üç ay içinde malik veya idare tarafından bedel tespiti davası açılabilir; dava açılması hâlinde, mahkemece fiilen el konulan taşınmazın veya üzerinde tesis edilen irtifak hakkının dava tarihindeki değerinin tespit ve taşınmazın idare adına tesciline hükmedileceği belirtilmiştir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edilmesine başlanıldığı ve devam ettirileceğini belirtmiştir.

Kamulaştırmasız el atma işlemi nedeniyle dava konusu olan taşınmazlara ilişkin örnek niteliğindeki mahkeme kararlarında ilgili mahkemeler tarafından malik adına olan tapu kaydının iptaline, Mardin İçme Suyu ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü adına tapuya kayıt ve tesciline karar verildiğinden bu durumdaki taşınmazların karar üzerine tapu tescil işlemlerinin yetkili memurlar tarafından takip ve uygulamasının yapılması gerekmektedir.

BULGU 13: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

MARSU'da çalışan işçilerin sosyal hakları olan yıllık ücretli izinlerinin zamanında düzenli olarak kullandırılmadığı ve bu nedenle birikmiş yıllık izin sürelerinin bulunduğu

görülmüştür.

Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu ve bu haklar ile şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu'na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 103'üncü maddesinde ise yıllık ücretli izni bu Kanun'un 56'ncı maddesine aykırı olarak bölen veya hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için ikiyüzyirmi Türk Lirası (2023 yılında 1.683 TL) idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı'nın 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu 2024/7 sayılı Genelge'sinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içinde kazandıkları yıllık ücretli izin süreleri, ilgili yıl içerisinde kullanılacaktır. Ayrıca ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izin süreleri, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 13: Daimi işçilerin izin bilgileri tablosu

İşçi Sayısı	Kullanılmayan İzin Gün Sayısı Aralığı (Gün)	Kullanılmayan İzin Gün Sayısı Toplamı (Gün)
3	500 ve üzeri	2.002
9	400-500	3.912
13	300-400	4.532
15	200-300	3.643
18	100-200	2.850
19	0-100	1.030
TOPLAM		17.969

Yukarıda yer alan düzenlemelere göre işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün değildir. Diğer taraftan işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmekte ve yıllık izin karşılığı yapılacak olan bu ücret ödemesi de işçinin son ücreti üzerinden yapılacağından yüksek tutarlarda ödeme yapılmasına neden olmaktadır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edileceğini belirtmiştir. Anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşı karşıya kalabileceğinden yıllık izinlerin kullandırılmasında gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

BULGU 14: MARSU Hizmet Sınırları İçerisinde Bulunan Bazı Mahallelerde İçmesuyu ve Atıksu Aboneliklerinin Bulunmaması

İdarenin hizmet sınırları içerisinde içmesuyu ve atıksu hizmeti sunulan bazı mahallelerde abonelik işlemlerinin tesis edilmediği görülmüştür.

İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği'nin "Su kayıplarını azaltmak üzere alınacak tedbirler" başlıklı 7'nci maddesinde idarelerin içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki idari ve fiziki su kayıplarının önlenmesi ile sistemin izlenmesi ve kontrolü için, bu Yönetmelik uyarınca çıkarılacak Teknik Usuller Tebliği'nde verilen yöntemleri uygulayacağı belirtilmiştir.

Bu kapsamda yayımlanan Tebliğ'in "Abonelik işlemleri" başlıklı 30'uncu maddesinde idarelerin hizmet vermeye yükümlü olduğu tüm gerçek ve tüzel kişilerin abone olmak, sayaç

taktırmak ve sayacı işler durumda muhafaza etmekle idareyle birlikte yükümlü olduğu, idarelerin abonelik ve sayaçsız su kullanımını önlemek amacıyla gerekli çalışmaları yapacağı, abonelik tesis edilirken suyun kullanım şekline ve kullanıcıya göre abone türlerinin belirlenerek sisteme giriş yapılacağı düzenlemeleri yer almaktadır.

Öte yandan Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MARSU) Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanmış olan Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Abone grupları ve tarife uygulaması" başlıklı 8'inci maddesinde uygulanacak tarifeler gruplandırılmıştır. Bu Yönetmelik'in "Köy abone tarifesi uygulanacak aboneler" başlıklı 16'ncı maddesinde ise önceki statüsü köy olup, 12.11.2012 tarih ve 6360 Sayılı On üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında mahalleye dönüşen köylerdeki aboneliklere köy abone tarifesi uygulanacağı belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Kaçaksu kullanımı" başlıklı 46'ncı maddesinde de idarenin tasarrufundaki yeraltı veya yerüstü su kaynaklarından, tesislerinden, su taşıyan boru hatlarından veya su şube yolundan İdareden izin almadan sayaçsız olarak ya da sayacı işletmeyecek herhangi bir şekilde su alma işinin kaçaksu kullanımı olduğu, bu şekilde su kullanan kişilerin kaçaksu kullanımlarının tutanakla tespit edilip ve kaçaksu kullanımının engelleneceği hükme bağlanmıştır.

Belirtilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde İdarenin hizmet sınırları içerisinde su ve atıksu hizmeti sunduğu bütün abonelere ilişkin abonelik ve sayaç takma işlemlerinin yerine getirilmesinin, bu kapsamda 6360 sayılı Kanun ile mahalle statüsünde olan yerlerde de abonelik ve sayaç takma işlemlerinin yerine getirilerek bedelsiz su tüketiminin önlenmesinin hukuki bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup tenkit ve tavsiyeler doğrultusunda işlem tesis edileceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak İdarenin hizmet vermekle yükümlü olduğu tüm mahallelerde abonelik işlemlerini ve sayaç takma işlemlerini mevzuatın öngörmüş olduğu zorunluluklar çerçevesinde tamamlaması gerekmektedir.

BULGU 15: İşyeri Su Aboneliklerinin Hatalı Tarifeden Ücretlendirilmesi

Bazı işyerlerinin su aboneliklerinin konut tarifesi üzerinden yapıldığı görülmüştür.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MARSU) Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanmış olan Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Abonelerin gruplandırılması ve tarife uygulaması" başlıklı 7'inci maddesinde uygulanacak tarifeler gruplandırılmıştır. Yönetmelik'in "Konut (Mesken) tarifesi uygulanacak aboneler" başlıklı (a) bendinde konut abonelerinin barınma amacıyla oturlan yerler, meskenler ve tüm kamu konutları vb. olduğu, "İşyeri tarifesi uygulanacak aboneler" başlıklı (b) bendinde ise işyeri tarifesi uygulanacak abonelerin gelir sağlamak gayesi ile sürekli veya geçici olarak icra edilen her çeşit meslek, sanat faaliyeti ve zanaatın icra edildiği yerler, bürolar, ticarethaneler, fırınlar, kahvehaneler, lokantalar, gazinolar, hamamlar ve diğer ticari hizmet üretilen tüm yerler olduğu belirtilmiştir.

İdare, mezkûr Yönetmelik'e dayanarak su satışı, atık su, hizmet bedelleri, teminat bedelleri ve yaptırım bedellerine ilişkin tarifeleri tespit ederek Yönetim Kurulu tarafından Genel Kurulun onayına sunmak suretiyle Tarife Cetvelini belirlemektedir. 2023 yılında uygulanan Tarife Cetvelinde de konutlar, işyerleri, resmî kurumlar vs. için ayrı ayrı su tarifesi belirlenmiştir. Bu kapsamda Tarife Cetvelinde işyerleri için, konutlardan daha yüksek olmak üzere ayrı bir tarife belirlenmiştir. Buna göre işyeri olarak kullanılmakta olan bir yerin, kullanım amacına uygun olarak işyeri aboneliği üzerinden faturalandırılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede İdarenin hizmet sınırları içerisinde bulunan bazı ticarethanelere işyeri tarifesi üzerinden abonelik tesis edilmesi gerekirken konut tarifesi üzerinden abonelik tesis ettirilerek bu şekilde faturalandırıldığı, böylece İdare gelirlerinde azalışa sebebiyet verildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi bulgu konusu hususa iştirak etmiş olup yapılan çalışmalar sonucunda 21 abone tespit edilmiştir.

Sonuç olarak gelir sağlamak gayesiyle sürekli ya da geçici olarak ticari faaliyet yürütüldüğü halde konut aboneliği üzerinden faturalandırılan yerlerin aboneliklerinin, kullanım amacına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

T.C. SAYIşTAY BAşKANLIğI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER**EK-1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU**

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl/Yıllar	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullanılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması	2022	Kısmen Yerine Getirildi	Konu kımen düzeltildiğinden bulgu konusu yapıp Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.
Su Tarifesinin Belirlenmesinde Doğru Maliyet Hesabının Yapılmaması ve Su Tarifelerinin Maliyetinin Altında Belirlenmesi	2022	Yerine Getirilmedi	Konu devam ettiğinden Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.
Borçlanma Sınırının Aşılması	2022	Yerine Getirilmedi	Konu devam ettiğinden Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.
İdarece Tahsil Edilen Çevre Temizlik Vergisine İlişkin Payların Büyükşehir Belediyesine ve İlçe Belediyelerine Aktarılmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Konu devam ettinden Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.
Endüstriyel Atıksu Üreten İşletmelerin Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı Olmaksızın Faaliyette Bulunması ve Kirlilik Önlem Payının Hesaplanmaması	2022	Kısmen Yerine Getirildi	Konu kımen düzeltildiğinden bulgu konusu yapıp Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.
Sözleşmesi Olmayan Bazı Abonelerin Alacak Takibinin Yapılmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Konu devam ettiğinden Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Bazı Yerlerde Aboneliklerin Tesis Edilmemesi	2022	Yerine Getirilmedi	Konu devam ettiğinden Raporun "Kamu İdaresine Bildirilecek Diğer Hususlar" bölümünde yer almıştır.
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından Sondaj İzni Verilen Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarına İlişkin Denetimlerin Yapılmaması	2022	Yerine Getirilmedi	Konu devam ettiğinden Raporun "Diğer Bulgular" bölümünde yer almıştır.